

תאריך עדכון: 22/5/2023

שם מחלקה: ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות

שם ומספר הקורס:

ספרי חכמה שירה ומגילות

שם הקורס באנגלית:

The Books of wisdom, poetry and scrolls

מס' קורס: 01-095-95

שם המרצה: ד"ר עמיחי נחשון

סוג הקורס: שיעור

שנת לימודים: תשפ"ד מסטר: קיץ היקף שעות: 4 נ"ז / 2 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט: אתר ב- Moodle

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):
הקורס עוסק בחמש המגילות ויתחלק לחמש יחידות לימוד: מבוא ושיר השירים, רות, איכה, קהלת ואסתר. בראשית הקורס ינתן מבוא כללי לקורס הדין בתהליך קיבוץ של המגילות למסגרת אחת, הבעייתיות בהכנסת חלק מן המגילות לקדושת ספרי המקרא, והמנהגים הקשורים לקריאתן של המגילות. בסיום יחידת המבוא ינתנו מקורות על שירי השירים. ביחידה השנייה תהיה יחידה על רות, ביחידה השלישית על איכה, ברביעית על קהלת ובחמישית על אסתר.

תוצרי למידה:

- להכיר ולהבין את הרעיונות העולים מחמש המגילות.
- ללמוד כיצד להפיק באמצעות כלים ספרותיים מסרים רעיוניים.
- להכיר את הז'אנרים שיש במגילות: סיפורים (רות ואסתר) ושירה (שיר השירים, איכה) ופילוסופיה (קהלת).
- בנוסף להצגת המקורות המקראיים נקשר את הסוגיות לנושאים עכשוויים.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

- א. מבוא כללי לחמש המגילות
- ב. שיר השירים
- ג. רות.
- ד. מגילת איכה.
- ה. קוהלת.
- ו. אסתר.

מהלך השיעורים:

בקורס זה יינתן מבוא כללי, ולימוד המגילות ייערך במהלך הפגישות הקורס. הסטודנטים יתמודדו עם סיכומי מחקר שהכנתי עבור הקורס (מותאמים לרמה אקדמית ראויה עבור הסטודנטים) המכילים התמודדות ראויה עם כל נושאי הקורס. הסטודנטים יבצעו תרגיל הבנה והבעת דעה בנושאי הקורס). משקל התרגיל 20% בנוסף תהיה בחינה סגורה (אמריקאית) על המאמרים הללו ששויה 80%.

קיצור חומר לימודים בשל מלחמת חרבות ברזל תשפ"ד.

בשל המלחמה ירד חומר לימודים בשנת תשפ"ד. לא תלמד מגילת קוהלת, זהו

חומר של ארבעה מפגשים וההורדה הזו מתאימה למצב המיוחד. בנוסף, נושא

הלימודים של קריאת החובה (על שיר השירים) יילמד בשיעור עצמו.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

ההפניות הביבליוגרפיות המלאות לקיצורים שבטבלה מופיעות בסעיף הביבליוגרפיה של קריאת החובה (לאחר קריאת הרשות).

מס' השיעור	נושא השיעור	ספרות מומלצת / המקורות לשיעורים	הערות / פירוט נושא השיעור
1	מבוא כללי	קריאת חובה 2	תקציר המגילות, רעיונות מרכזיים ומקומם בתרבות ישראל
2	מבוא כללי	קריאת חובה 2	תקציר המגילות, רעיונות מרכזיים ומקומם בתרבות ישראל
3	שיר השירים	משגב, קריאת חובה, רוזנברג עמ' 133-151	רעיונות, גישות שונות (בפשט ובדרש)
4	שיר השירים	משגב, קריאת חובה, רוזנברג עמ' 133-151	רעיונות, גישות שונות (בפשט ובדרש)
5	שיר השירים	משגב, קריאת חובה, רוזנברג עמ' 133-151	רעיונות, גישות שונות (בפשט ובדרש)
6	שיר השירים	משגב, קריאת חובה, רוזנברג עמ' 133-151	רעיונות, גישות שונות (בפשט ובדרש)

7	רות	אייזנברג עמ' 50-33	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
8	רות	אייזנברג עמ' 50-33	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
9	רות	אייזנברג עמ' 50-33	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
10	רות	אייזנברג עמ' 50-33	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
11	רות	אייזנברג עמ' 50-33	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
12	איכה	ויסבליט עמ' 68-64	ניתוח ספרותי ולקחים מהחורבן
13	איכה	ויסבליט עמ' 68-64	ניתוח ספרותי ולקחים מהחורבן
14	איכה	ויסבליט עמ' 68-64	ניתוח ספרותי ולקחים מהחורבן
15	איכה	ויסבליט עמ' 68-64	ניתוח ספרותי ולקחים מהחורבן
16	קוהלת	שפי עמ' 155-144	ניתוח פילוסופי וספרותי
17	קוהלת	שפי עמ' 155-144	ניתוח פילוסופי וספרותי
18	קוהלת	שפי עמ' 155-144	ניתוח פילוסופי וספרותי
19	קוהלת	שפי עמ' 155-144	ניתוח פילוסופי וספרותי
20	קוהלת	שפי עמ' 155-144	ניתוח פילוסופי וספרותי
21	אסתר	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
22	אסתר	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
	אסתר	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
23	אסתר.	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
24	אסתר	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
25	אסתר	אלגביש עמ' 44-38	ניתוח הסיפור ורעיונות מרכזיים
26	סיכום ומסקנות והכוונה לבחינה		

ו. ביבליוגרפיה:

חומר לקריאה מומלצת – קריאת העשרה (רשות):

1. ד' אלגביש, "הנהגת ה' את עולמו במגילת אסתר", **מחקרי חג** 6 (תשנ"ה), עמ' 38-44.
2. מ' אופיר, "לדמותו של אחשוורוש בפירוש רש"י למגילת אסתר", **סיני** קנא (תשע"ח), עמ' קסא-קסט.
3. י' איזנברג, "נאמנות ואהבה במגילת רות", **שנה בשנה** מ"ב (תשס"ב), עמ' 33-50.
4. ב' אלסטר, **אהבה אנושית וזיקתה לאהבה רוחנית בפרשנות היהודית לשיר השירים**, עבודת דוקטור, רמת גן תשס"ז.
5. ש' בנדור, "משמעותו ובית גידולו של חסד במקרא, **שנתון למקרא ולחקר המזרח הקדום** י' (תשמ"ו) – תשמ"ט), עמ' 47-59.

6. א' ברלין, "הנובלות ההיסטוריות: רות אסתר ודניאל", **ספרות המקרא א** (תשע"א), עמ' 428-417.
7. ע' ברנר, **אהבת רות היא טובה לך משבעה בנים**, תל אביב תשמ"ח.
8. י' גרוסמן, **אסתר מגילת סתרים**, ירושלים תשע"ג.
9. י' גרוסמן, **מגילת רות גשרים וגבולות**, אלון שבות תשע"ו.
10. י' הופמן, "המעבר מיאוש לתקוה במזמורי תחינת היחיד", **בית מקרא נ"ה** (תשמ"ו), עמ' 161-172.
11. א' הופמן ליבזון, "מגילת אסתר הבשורה שבהסתר", בתוך **תלמוד תורתך באהבה, אסופת מאמרים מבית המדרש במתן**, ירושלים תשפ"ג, עמ' 24-21.
12. ש' ויסבליט, "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב (איכה ג' ל"ח)", **בית מקרא ל"ב** (תשמ"ז), י' זקוביץ, שיר השירים חידת החידות, אתר מקרא רביבים
http://mikrarevivim.blogspot.co.il/2015/01/blog-post_97.html
14. ש' יפת, "פרשנות המקרא כביטוי להסתגלות תרבותית וחברתית: פירוש אנונימי לשיר השירים כמקרה לדוגמה", בתוך **שי למשה; יום עיון לכבוד משה בר-אשר בהגיעו לגבורות**, (עורך ע' טוב), ירושלים תשפ"ב, עמ' 64-48.
15. א' לוז, "העת והזמן במגילת קהלת", **עלי שיח 16-15** (תשמ"ג), עמ' 223-215.
16. מ' מרגליות, המאבק הסמוי בין אלוהי ישראל לאלוהי המן, אתר דעת
<http://www.daat.co.il/daat/kitveyet/betmikra/hasamuy.htm>
17. א' סמט, "סב...דודי" (שיר השירים ב' יז), מדוע משלחת הרעיה את דודה, **מגדים** נט (תשפ"א), עמ' 39-31.
18. נ' סמט, "קינות הערים השומריות, עיון תיאולוגי משווה, בתוך **שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום כ"א** (תשע"ב), עמ' 110-95..
19. א' עסיס, **אהבת עולם אהבתיך, קריאה חדשה בשיר השירים**, תל אביב תשס"ט.
20. י' עציון, "שירת הצפון", שיר השירים כיצירה שחברה בשבטי הצפון", **מעינות ב'** (תשפ"ד), עמ' 105-81.
21. א' פז, "הקינה נחמה: עיון בפירוש 'נחמת ציון' למגילת איכה מאת הבן איש חי", **מעגלים** י' (תשע"ז), עמ' 176-167.
22. ר' פז, **קהלת במסע מן המלכות אל החכמה**, רעננה, תשנ"ט.
23. י' פליקס, **שיר השירים טבע ואליגוריה**, ירושלים תש"ם².
24. ע' פריש, "משמעות הסיום הכפול של מגילת רות ותרומתו להבנתה", **בית מקרא סו** (תשפ"א), עמ' 143-116.
25. נ' קלאוס, "זקן, זקנה ואריכות ימים במקרא", **בית מקרא מ"ו** (תשס"א), עמ' 61-41.

26. ש' רוזנברג, "הפרשנות הפילוסופית לשיר השירים: הערות מבוא", **תרביץ** נ"ט (תש"ן), עמ' 133–151.
27. א' רופא, "איכה פרק ה' כתעודה היסטורית מן התקופה הבבלית – פרסית ביהודה", **בית מקרא** ס"ג (תשע"ח), עמ' 151–137.
28. א' שפי, "ההתייחסות למושג עת בספר קהלת", "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" (קהלת ג' א), **בית מקרא** ל"ו (תשנ"א), עמ' 151–144.
29. א' שפי, "הדימוי הפיסי והמסר המוסרי במגילת שיר השירים", **בית מקרא** ל"ג (תשמ"ח), עמ' 379–367.
30. ב' שפיגל, "מהפכו של אחשורוש במשתה השני של אסתר, פן מיוחד של מעורבות שמימית בספרות הרבנית", **מגדים** מ"ג (תשס"ה), עמ' 118–87.
31. י' שרלו, **אחריו נרוצה: פירוש על שיר השירים בתוספת מבוא ופרק סיום על משמעות שיר השירים לימינו**, תל אביב תשס"ג.
- E. S. Christianson, **A Time To Tell Narrative Strategies in Ecclesiastes** . 32
(*JSOTS* 280), Sheffield 1998.
- C. V. Dorothy, **The Book of Esther: Structure, Genre and Textual Integrity** . 33
(*JSOTS* 187), Sheffield 1998.
- R. S. Hess, **Song of Song**, Grand Rapids 2005. . 34
- H. E. Efthimiadis-Keith, Women, "Jung and the Hebrew Bible : an evaluation of Jungian interpretations of Hebrew Bible texts by way of the Book of Ruth", **Biblical Interpretation** 23 (2015), pp. 78-100. . 35
- M. Saebo, "Who is 'The Man' in Lamentations 3? A Fresh Approach to The Interpretation of the Book of Lamentations", in **Understanding Poets and Prophets Essays in Honor of George Wishart Anderson** (*JSOTS* 152), Sheffield 1993, pp. 294-306. . 36

קריאת חובה (תיערך בשיעור בשל מלחמת חרבות ברזל):

ח' משגב, פשט אליגוריה ואהבה: במגילת שיר השירים, אתר דעת,

http://www.daat.ac.il/daat/ktav_et/maamar.asp?ktavet=2&id=1385